

Makroekonomi Çalışmaları Programı

TÜRKİYE'YE GELEN VE TÜRKİYE'DEN GİDEN DOĞRUDAN YATIRIMLARDAKİ GELİŞMELER | KASIM 2017

ODI/FDI ORANI UZUN DÖNEM ORTALAMASININ ÜZERİNDE

Yurt dışına giden (ODI¹) ve yurt içine gelen (FDI²) doğrudan yatırımların nasıl seyrettiğini, ODI/FDI oranı üzerinden izlemek mümkün. Bu oran basit bir bölme işlemi ile elde edilse de, aslında Türkiye'nin yatırım ortamına ilişkin önemli ipuçları vermektedir. Çünkü yatırımcıların kararları, iç pazarın cazibesi, işgücü maliyetleri, vergisel yükler, işgücünün sahip olduğu beceri seti ve siyasi – ekonomik istikrar gibi pek çok unsurdan etkilenmektedir. Dolayısıyla ODI/FDI oranındaki yükseliş, bir ülkenin yatırımcılar için cazibesini yitirmeye başladığını ve/ya ülkeden giden yatırımların gelen yatırımlara göre daha hızlı arttığını anlatan bir gösterge olarak değerlendirilmelidir.

ODI/FDI oranı Kasım 2017'de %23,6 seviyesinde gerçekleşti.

2000'li yıllara kadar neredeyse yatay bir seyir izleyen yurt içinde doğrudan yatırımlar, 2003 yılından sonra dalgalı bir seyir izlemeye başlamış ve Kasım 2017³ itibarıyla da yaklaşık 11,8 milyar ABD doları seviyesinde gerçekleşmiştir. Türkiye'den giden doğrudan yatırımlar ise 2002 yılından itibaren hızla yükselmiş ve Kasım 2017

¹ ODI: Outward foreign direct investment. İlgili veri için Ödemeler Dengesi Bilançosu > Finans Hesabı > Doğrudan Yatırımlar > Net Varlık Edinimi alt kalemi kullanılmıştır.

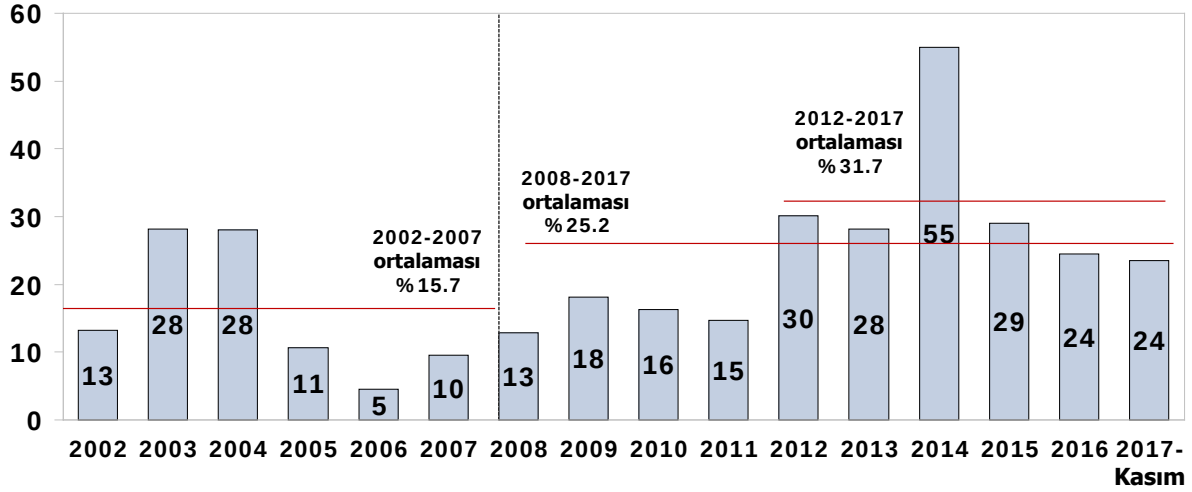
² FDI: Inward foreign direct investment. İlgili veri için Ödemeler Dengesi Bilançosu > Finans Hesabı > Doğrudan Yatırımlar > Net Yükümlülük Oluşumu alt kalemi kullanılmıştır.

³ Kasım 2017 itibarıyla yıllıklandırılmış veri

itibarıyla 2,8 milyar ABD doları seviyesine ulaşmıştır. Doğrudan yatırımların yurt içi hâsılaya (GSYİH) oranına 2006-2016 dönemi itibarıyla bakıldığında, FDI/GSYİH oranının %3,7'den %1,5'e düştüğü, ODI/GSYİH oranının ise %0,2'den %0,4'e yükseldiği görülmektedir.

Şekil 1, Türkiye'nin giden yatırımlarının gelen yatırımlara oranının uzun dönem ortalamasının üzerinde olduğunu göstermektedir. **2002-2017 döneminde ortalama %21,6 olan ODI/FDI oranı, Kasım 2017 itibarıyla %23,6 seviyesinde gerçekleşmiştir.**

Şekil 1: Türkiye'den giden ve Türkiye'ye gelen yatırımların oranı, %, yıllık (2002-2017*)

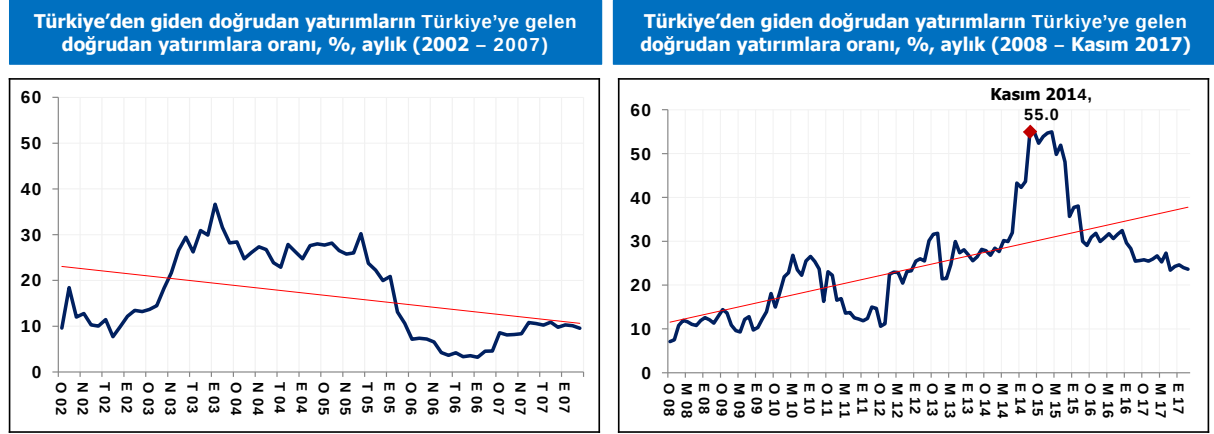

Kaynak: TCMB, Ödemeler Dengesi İstatistikleri

*Kasım 2017 itibarıyla yıllıklandırılmış veri

ODI/FDI oranı alt dönemler itibarıyla incelendiğinde, 2002-2007 dönemindeki azalan trendin, 2008-2017 döneminde yön değiştirerek artışa geçtiği dikkat çekmektedir. Söz konusu oran bu dönemlerdeki ortalamasına bakıldığında 2002-2007 döneminde gerçekleşen %15,7'lik seviyenin, 2008-2017 döneminde %25,2'ye, 2012-2017 döneminde ise %31,7'ye yükseldiği görülmektedir. Son yıllarda ODI/FDI oranında gerçekleşen bu yükseliş, bir yandan Türkiye'nin doğrudan yatırımlar için cazibesini kaybetmeye başladığını gösterirken, bir yandan da yurt içindeki yerleşiklerin yurt dışındaki fırsatları daha yakından takip etmeye başladığına işaret etmektedir. Yakın dönem (2012-2017) ortalamasının uzun dönem (2002-2017) ortalamasının yaklaşık 10,1 yüzde puan üzerinde olması, bu göstergiyi dikkatle izlemeye devam etmemiz gerektiğini de ortaya koymaktadır. (Şekil 1 ve Şekil 2)

Türkiye'nin bu iki dönemdeki büyüme performansı, doğrudan yatırımlardaki trend değişikliğinin açıklayıcı nedenlerinden biri olabilir. 2002-2007 döneminde %7,1 olan ortalama büyüme oranının, 2008-2016 döneminde %4,8'e gerilemesi ve aynı zamanda bu dönemlerdeki büyüme oynaklığı katsayısının da 1,7'den 4,5'e çıkması, Türkiye'ye yatırım yapmak isteyen yerli ve yabancıları tedirgin etmiş gibi görünmektedir.

Şekil 2: Türkiye'den giden ve Türkiye'ye gelen yatırımların oranı, %, (12-aylık kümülatif verilere göre)

Kaynak: TCMB, Ödemeler Dengesi İstatistikleri

Not: Kırmızı çizgiler trendi göstermektedir.

Veriler aylık frekansta incelendiğinde ise esas yükselişin 2014 yılı ikinci yarısında olduğu görülmektedir. Kasım 2014'te %55'e ulaşarak zirve yapan ODI/FDI oranında izleyen aylarda düşüş gözlenmiştir. Kasım 2014'ten sonra FDI'nın düzey olarak artmaya devam etmesine karşın ODI'da düşüş yaşanması 2015 yılında oranın hızlı bir şekilde düşmesine neden olmuştur.⁴

Tablo 1: ODI ve FDI düzeyi, milyon ABD Doları

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017*
ODI	143	480	780	1,064	924	2,106	2,549	1,553	1,482	2,370	4,106	3,627	7,047	5,095	3,147	2,785
FDI	1,082	1,702	2,785	10,031	20,185	22,047	19,851	8,585	9,099	16,182	13,628	12,896	12,828	17,550	12,854	11,818
	13.2%	28.2%	28.0%	10.6%	4.6%	9.6%	12.8%	18.1%	16.3%	14.6%	30.1%	28.1%	54.9%	29.0%	24.5%	23.6%

Kaynak: TCMB, Ödemeler Dengesi İstatistikleri

*Kasım 2017 itibarıyla yıllıklandırılmış veri

⁴ Temmuz 2015'te gelen yatırımlarda bir önceki aya kıyasla yaklaşık %18'lik bir artış yaşandığı dikkat çekmektedir. Bu hızlı artış, Garanti Bankası'nın ilave %15'lik hissesinin daha İspanyol BBVA'ya (Banco Bilbao Vizcaya Argentaria'ya) satılmasından kaynaklanmıştır.

Doğrudan yatırımların ülkelere göre dağılımı

2002-2017 dönemini kapsayan kümülatif verilere göre **giden doğrudan yatırımların ülkelere göre dağılımına** bakıldığında Hollanda, Azerbaycan ve ABD'nin öne çıktığı görülmektedir. Bu dönemde yurt içindeki yerleşiklerin yurt dışında yaptıkları yaklaşık 40 milyar dolarlık doğrudan yatırımın %27,1'i Hollanda'ya, %16,3'ü Azerbaycan'a ve %11,9'u da ABD'ye gitmiştir. Giden yatırımların ülkelere göre dağılımı daha yakın bir dönem için incelendiğinde de ilk beşte yer alan ülkelerin değişmediği görülmektedir. 2017 Ocak-Kasım dönemi için on aylık kümülatif veriler incelendiğinde, 2016 yılının aynı dönemine göre düzey veya yatırımların ülkelere dağılımı bağlamında önemli bir farklılaşma olmadığı görülmektedir. 2017 Ocak-Kasım döneminde giden yatırımlar 173 milyon dolar artmış ve 2,8 milyar dolar düzeyinde gerçekleşmiştir. Bu dönemde yurt dışında yapılan doğrudan yatırımların ülkelere dağılımı da 2016 yılının aynı dönemine göre değişmemiş ve ABD, Hollanda, İngiltere yatırımların öncelikli destinasyonları arasında yer almıştır. 2017 Ocak-Kasım dönemindeki 2,8 milyar dolarlık yatırımın %26,1'i ABD'ye, %24,6'sı Hollanda'ya ve %10,1'i de İngiltere'ye gitmiştir. 2016 Ocak-Kasım döneminde ise yatırımların sırasıyla ABD (%28,2), Hollanda (%25,2) ve İngiltere'ye (%11,1) gittiği görülmektedir. Tablo 2.

Tablo 2: Yurt içinde yerleşik kişilerin yurt dışındaki doğrudan yatırımlarının ülkelere göre dağılımı, %

	2002-2017* kümülatif	2017 Ocak-Kasım kümülatif	2016 Ocak-Kasım kümülatif
1	Hollanda 27,1%	ABD 26,1%	ABD 28,2%
2	Azerbaycan 16,3%	Hollanda 24,6%	Hollanda 25,2%
3	ABD 11,9%	İngiltere 10,1%	İngiltere 11,1%
4	İngiltere 5,7%	Azerbaycan 9,0%	Azerbaycan 8,2%
5	Almanya 5,6%	Almanya 6,2%	Almanya 4,2%
6	Malta 3,2%	Lüksemburg 2,4%	Romanya 1,9%
7	Lüksemburg 3,1%	Birleşik Arap Emirlikleri 2,3%	Lüksemburg 1,6%
8	Rusya 2,2%	Kazakistan 1,7%	İsviçre 1,3%
9	İsviçre 2,0%	Bulgaristan 1,6%	Birleşik Arap Emirlikleri 1,3%
10	İrlanda 1,9%	Cezayir 1,5%	Arnavutluk 1,2%
11	Kazakistan 1,3%	İsveç 1,3%	İtalya 1,1%
12	Avusturya 1,1%	İsviçre 1,0%	Fransa 1,0%
13	İtalya 1,0%	İtalya 0,8%	Bosna Hersek 0,9%
14	Birleşik Arap Emirlikleri 1,0%	Portekiz 0,8%	Cezayir 0,9%
15	Irak 0,9%	Fransa 0,8%	Kazakistan 0,9%
	Giden doğrudan yatırım toplamı, milyon \$ 39.568	Giden doğrudan yatırım toplamı, milyon \$ 2.840	Giden doğrudan yatırım toplamı, milyon \$ 2.667

Kaynak: TCMB, Ödemeler Dengesi İstatistikleri *Kasım 2017 itibarıyla

Not: 1) Gölge satırlar her üç dönemde de ilk on beşte yer alan ülkeleri temsil etmektedir. 2) Tabloda yer alan yatırımlar ODI olarak tanımlanan değeri ifade etmemektedir. ODI, Sermaye (Yatırımlar ve (eksi) Tasfiye) ve Net Diğer Sermaye alt kalemlerinden oluşmaktadır. Burada, TCMB tarafından açıklanan verilerin bu yönde olması nedeniyle Sermaye kaleminin altındaki Yatırımların bölgesel dağılımına yer verilmektedir.

2002-2017 dönemini kapsayan kümülatif verilere göre **gelen doğrudan yatırımların ülkelere göre dağılımına** bakıldığında Hollanda, ABD, Avusturya, İngiltere ve Lüksemburg'un öne çıktığı görülmektedir. Bu dönemde yurt dışındaki yerleşiklerin yurt içine yaptıkları yaklaşık 146,7 milyar dolarlık doğrudan yatırımın %16,2'si Hollanda'dan, %7,7'si ABD'den, %6,8'i Avusturya'dan, %6,6'sı İngiltere'den ve %6,2'si Lüksemburg'dan gelmiştir. Gelen yatırımların ülkelere göre dağılımı daha yakın bir dönem için incelendiğinde tablonun uzun dönemli kümülatif verilere göre biraz değiştiği görülmektedir. 2017 Ocak-Kasım dönemi on aylık kümülatif verilerine göre gelen yatırımlar yaklaşık 1,1 milyar dolar artmış ve 6,6 milyar dolar düzeyinde gerçekleşmiştir. 6,6 milyar dolarlık yatırımın %24,8'si Hollanda'dan, %21,9'u İspanya'dan ve %9,6'sı Azerbaycan'dan gelmiştir. 2016 Ocak-Kasım döneminde ise yatırımların sırasıyla Rusya (%13,2), Hollanda (%11,4) ve İngiltere'den (%9,8) geldiği görülmektedir. Bunun yanı sıra 2016 yılına kıyasla 2017 yılında ilk üçte yer alan ülkelerin gelen toplam yatırımlar içindeki payının %34,4'ten %56,3'e çıktığı da dikkat çekmektedir. Tablo 3.

Tablo 3: Yurt dışında yerleşik kişilerin yurt içindeki doğrudan yatırımlarının ülkelere göre dağılımı, %

2002-2017* kümülatif			2017 Ocak-Kasım kümülatif			2016 Ocak-Kasım kümülatif		
1	Hollanda	16,2%	Hollanda	24,8%	Rusya	13,2%		
2	ABD	7,7%	İspanya	21,9%	Hollanda	11,4%		
3	Avusturya	6,8%	Azerbaycan	9,6%	İngiltere	9,8%		
4	İngiltere	6,6%	Avustralya	6,9%	Azerbaycan	8,8%		
5	Lüksemburg	6,2%	Avusturya	4,6%	Almanya	7,3%		
6	Almanya	6,2%	Japonya	4,3%	İsviçre	6,2%		
7	İspanya	6,1%	Almanya	3,6%	Avusturya	6,1%		
8	Belçika	5,7%	Belçika	3,4%	Japonya	6,0%		
9	Fransa	4,7%	İngiltere	2,9%	İspanya	5,5%		
10	Yunanistan	4,7%	ABD	2,5%	ABD	5,3%		
11	Rusya	3,9%	İtalya	1,8%	Lüksemburg	4,3%		
12	Azerbaycan	3,8%	Çin	1,7%	Lübnan	2,8%		
13	Birleşik Arap Emirlikleri	2,8%	Fransa	1,6%	Katar	2,4%		
14	İtalya	2,1%	Lüksemburg	1,5%	İtalya	1,5%		
15	Japonya	1,8%	Katar	1,5%	Fransa	1,3%		
Gelen doğrudan yatırım toplamı, milyon \$		146.672	Gelen doğrudan yatırım toplamı, milyon \$		6.608	Gelen doğrudan yatırım toplamı, milyon \$		5.493

Kaynak: TCMB, Ödemeler Dengesi İstatistikleri *Kasım 2017 itibarıyla

Not: 1) Gölge satırlar her üç dönemde de ilk on beşte yer alan ülkeleri temsil etmektedir. 2) Tabloda yer alan yatırımlar FDI olarak tanımlanan değeri ifade etmemektedir. FDI, Sermaye (Yatırımlar ve (eksi) Tasfiye), Net Diğer Sermaye ve Net Gayrimenkul alt kalemlerinden oluşmaktadır. Burada, TCMB tarafından açıklanan verilerin bu yönde olması nedeniyle Sermaye kaleminin altındaki Yatırımların bölgesel dağılımına yer verilmektedir.

Doğrudan yatırımların sektörlere göre dağılımı

2002-2017 dönemini kapsayan kümülatif verilere göre **giden doğrudan yatırımların sektörlere göre dağılımına** bakıldığında bu dönemdeki yaklaşık 39,6 milyar dolarlık yatırımın %56,5'inin sınai sektörlerde, %43,2'sinin hizmetler sektöründe ve %0,3'ünün de tarım sektöründe gerçekleştiği görülmektedir. Alt sektörler itibarıyla öne çıkan sektörler incelendiğinde ise aynı dönemde giden doğrudan yatırımların %28,2'sinin madencilik ve taşocakçılığı, %11'inin ise gıda, içecek ve tütün ürünleri imalatı sektörlerine yönelik olduğu dikkat çekmektedir. Finans ve sigorta faaliyetleri (%17,5) öne çıkan diğer sektörlerdendir. "Holding şirketlerinin faaliyetleri", finans ve sigorta faaliyetleri içinde en büyük paya sahip olan alt sektördür. Toplam finans ve sigorta faaliyetleri sektöründeki doğrudan yatırımın %55'i holding şirketlerinin faaliyetlerinden oluşmaktadır. Giden doğrudan yatırımların sektörel dağılımına daha yakın bir dönem için bakılırsa, 2017 Ocak-Kasım dönemindeki 2,8 milyar dolarlık doğrudan yatırımın %54,5'i hizmetler sektöründe (bir önceki yılın aynı dönemine kıyasla 9,4 yüzde puan artış), %44,8'i de sınai sektörlerde (bir önceki yılın aynı dönemine kıyasla 9,8 yüzde puan azalış) gerçekleşmiştir. Alt sektörler itibarıyla bakıldığında 2,8 milyar dolarlık giden doğrudan yatırımın %31,6'sının madencilik ve taşocakçılığı sektöründe, %18,5'inin gayrimenkul faaliyetlerinde ve %8,7'sinin de holding şirketlerinin faaliyetleri sektöründe gerçekleştiği anlaşılmaktadır. Bir önceki yılın aynı dönemine bakıldığında da %37,4'lük payı ile madencilik ve taşocakçılığı sektörünün yine ilk sırada yer aldığı dikkat çekmektedir. Tablo 4.

2002-2017 dönemini kapsayan kümülatif verilere göre **gelen doğrudan yatırımların sektörlere göre dağılımına** bakıldığında bu dönemdeki yaklaşık 146,7 milyar dolarlık yatırımın %61,9'unun hizmetler sektöründe, %37,8'inin sınai sektörlerde ve %0,3'ünün de tarım sektöründe gerçekleştiği görülmektedir. Alt sektörler itibarıyla öne çıkan sektörler incelendiğinde ise aynı dönemde gelen doğrudan yatırımların %27,2'sinin parasal aracı kuruluşların faaliyetleri ve %12,2'sinin de elektrik, gaz, buhar ve iklimlendirme üretimi ve dağıtım sektörlerine yönelik olduğu dikkat çekmektedir. "Parasal aracı kuruluşların faaliyetleri", finans ve sigorta faaliyetleri içinde en büyük paya sahip olan alt sektördür. Toplam finans ve sigorta faaliyetleri sektörüne gelen doğrudan yatırımların %78'i (toplam gelen doğrudan yatırımların ise %27,2'si) parasal aracı kuruluşların faaliyetlerinden oluşmaktadır. Gelen doğrudan yatırımların sektörel dağılımına daha yakın bir dönem için bakıldığında, 2017 Ocak-Kasım dönemindeki 6,6 milyar dolarlık doğrudan yatırımın %66,8'i hizmetler sektöründe (bir önceki yılın aynı dönemine kıyasla 9 yüzde puan artış), %32,8'i de sınai sektörlerde (bir önceki yılın aynı dönemine kıyasla 8,8 yüzde puan azalış) gerçekleşmiştir. Alt sektörler itibarıyla bakıldığında sırasıyla, ulaştırma ve depolama (%18,3), parasal aracı kuruluşların faaliyetleri (%16,7) ve elektrik, gaz, buhar ve iklimlendirme üretimi ve dağıtım (%14,1) sektörleri öne çıkmaktadır. Tablo 5.

Tablo 4: Yurt içinde yerleşik kişilerin yurt dışındaki doğrudan yatırımlarının sektörlere göre dağılımı, %

2002-2017* kümülatif		2017 Ocak-Kasım kümülatif		2016 Ocak-Kasım kümülatif	
İMALAT	26,7%	İMALAT	12,6%	FİNANS VE SİGORTA FAALİYETLERİ	17,9%
FİNANS VE SİGORTA FAALİYETLERİ	17,5%	FİNANS VE SİGORTA FAALİYETLERİ	12,1%	İMALAT	15,7%
1 Madencilik ve Taşocakçılığı	28,2%	Madencilik ve Taşocakçılığı	31,6%	Madencilik ve Taşocakçılığı	37,4%
2 Gıda, İçecek ve Tütün Ürünleri İmalatı	11,0%	Gayrimenkul Faaliyetleri	18,5%	Gayrimenkul Faaliyetleri	12,2%
3 Holding Şirketlerinin Faaliyetleri	9,6%	Holding Şirketlerinin Faaliyetleri	8,7%	Holding Şirketlerinin Faaliyetleri	9,4%
4 Parasal Aracı Kuruluşların Faaliyetleri (Bankalar)	6,8%	İnşaat	5,2%	Diğer Finansal Hizmet Faaliyetleri	6,1%
5 Gayrimenkul Faaliyetleri	5,8%	Konaklama ve Yiyecek Hizmeti Faaliyetleri	3,8%	Tekstil ve Giyim Eşyaları İmalatı	4,0%
6 Bilgi ve İletişim	5,2%	Ulaştırma ve Depolama	3,8%	İnsan Sağlığı ve Sosyal Hizmet Faaliyetleri	3,1%
7 İnşaat	4,5%	Toptan ve Perakende Ticaret	3,7%	Toptan ve Perakende Ticaret	3,1%
8 Ulaştırma ve Depolama	4,2%	Bilgi ve İletişim	3,7%	Diğer Metalik Olmayan Mineral Ürünlerin İmalatı	3,0%
9 Tekstil ve Giyim Eşyaları İmalatı	3,5%	Tekstil ve Giyim Eşyaları İmalatı	3,0%	Bilgi ve İletişim	2,5%
10 Diğer Metalik Olmayan Mineral Ürünlerin İmalatı	3,4%	Parasal Aracı Kuruluşların Faaliyetleri (Bankalar)	3,0%	Parasal Aracı Kuruluşların Faaliyetleri (Bankalar)	2,3%
11 Toptan ve Perakende Ticaret	1,9%	Diğer Metalik Olmayan Mineral Ürünlerin İmalatı	2,4%	Ulaştırma ve Depolama	1,9%
12 Makina ve Teçhizat (Başka Yerde Sınıflandırılmamış) İmalatı	1,7%	Diğer Hizmet Faaliyetleri	2,0%	Gıda, İçecek ve Tütün Ürünleri İmalatı	1,8%
13 Elektrik, Gaz, Buhar ve İklimlendirme Üretimi ve Dağıtımı	1,6%	Ağaç ve Ağaç Ürünleri İmalatı	1,2%	Elektrik, Gaz, Buhar ve İklimlendirme Üretimi ve Dağıtımı	1,5%
14 Konaklama ve Yiyecek Hizmeti Faaliyetleri	1,6%	Kimyasalların, Kimyasal Ürünlerin ve Temel Eczacılık Ürünleri il	1,0%	Kok Kömürü ve Rafine Edilmiş Petrol Ürünleri İmalatı	1,4%
15 Bilgisayarların, Elektrik-Elektronik ve Optik Ürünlerin İmalatı	1,6%	Bilgisayarların, Elektrik-Elektronik ve Optik Ürünlerin İmalatı	0,8%	Konaklama ve Yiyecek Hizmeti Faaliyetleri	1,3%
Giden doğrudan yatırım toplamı, milyon \$	39.568	Giden doğrudan yatırım toplamı, milyon \$	2.840	Giden doğrudan yatırım toplamı, milyon \$	2.667

Kaynak: TCMB, Ödemeler Dengesi İstatistikleri *Kasım 2017 itibarıyla

Not: 1) Gölgeleli satırlar her üç dönemde de ilk on beşte yer alan sektörleri temsil etmektedir. 2) İmalat ile finans ve sigorta faaliyetleri sektörleri alt kırılımları itibarıyla sıralamaya dahil edilmiştir. 3) Tabloda yer alan yatırımlar ODI olarak tanımlanan değeri ifade etmemektedir. ODI, Sermaye (Yatırımlar ve (eksi) Tasfiye) ve Net Diğer Sermaye alt kalemlerinden oluşmaktadır. Burada, TCMB tarafından açıklanan verilerin bu yönde olması nedeniyle Sermaye kaleminin altındaki Yatırımların sektörel dağılımına yer verilmektedir.

Tablo 5: Yurt dışında yerleşik kişilerin yurt içindeki doğrudan yatırımlarının sektörlere göre dağılımı, %

2002-2017* kümülatif		2017 Ocak-Kasım kümülatif		2016 Ocak-Kasım kümülatif	
FİNANS VE SİGORTA FAALİYETLERİ		FİNANS VE SİGORTA FAALİYETLERİ		İMALAT	
İMALAT		İMALAT		FİNANS VE SİGORTA FAALİYETLERİ	
1	Parasal Aracı Kuruluşların Faaliyetleri (Bankalar)	27,2%	Ulaştırma ve Depolama	18,3%	Parasal Aracı Kuruluşların Faaliyetleri (Bankalar)
2	Elektrik, Gaz, Buhar ve İklimlendirme Üretimi ve Dağıtımı	12,2%	Parasal Aracı Kuruluşların Faaliyetleri (Bankalar)	16,7%	Elektrik, Gaz, Buhar ve İklimlendirme Üretimi ve Dağıtımı
3	Bilgi ve İletişim	8,5%	Elektrik, Gaz, Buhar ve İklimlendirme Üretimi ve Dağıtımı	14,1%	Ana Metal Sanayii ve Fabrikasyon Metal Ürünleri İmalatı (Mak
4	Gıda, İçecek ve Tütün Ürünleri İmalatı	5,8%	İnşaat	8,9%	Ulaştırma ve Depolama
5	Toptan ve Perakende Ticaret	5,5%	Bilgi ve İletişim	8,3%	Gıda, İçecek ve Tütün Ürünleri İmalatı
6	Sigorta, Reasürans ve Emeklilik Fonları (Zorunlu Sosyal Güvenl	5,4%	Toptan ve Perakende Ticaret	6,3%	Toptan ve Perakende Ticaret
7	Ulaştırma ve Depolama	4,3%	Holding Şirketlerinin Faaliyetleri	4,4%	İnsan Sağlığı ve Sosyal Hizmet Faaliyetleri
8	Kimyasalların, Kimyasal Ürünlerin ve Temel Eczacılık Ürünleri il	3,6%	Kauçuk ve Plastik Ürünleri İmalatı	3,8%	Holding Şirketlerinin Faaliyetleri
9	İnşaat	3,1%	Bilgisayarların, Elektrik-Elektronik ve Optik Ürünlerin İmalatı	2,8%	Gayrimenkul Faaliyetleri
10	Kok Kömürü ve Rafine Edilmiş Petrol Ürünleri İmalatı	3,0%	Gıda, İçecek ve Tütün Ürünleri İmalatı	2,7%	İnşaat
11	Ana Metal Sanayii ve Fabrikasyon Metal Ürünleri İmalatı (Makir	2,5%	Kimyasalların, Kimyasal Ürünlerin ve Temel Eczacılık Ürünleri il	2,0%	Konaklama ve Yiyecek Hizmeti Faaliyetleri
12	Bilgisayarların, Elektrik-Elektronik ve Optik Ürünlerin İmalatı	2,4%	Madencilik ve Taşocaklığı	1,8%	Bilgisayarların, Elektrik-Elektronik ve Optik Ürünlerin İmalatı
13	Gayrimenkul Faaliyetleri	2,0%	Kağıt ve Kağıt Ürünleri İmalatı ve Kayıtlı Medyanın Basılması ve	1,4%	Kimyasalların, Kimyasal Ürünlerin ve Temel Eczacılık Ürünleri il
14	Madencilik ve Taşocaklığı	2,0%	Tekstil ve Giyim Eşyaları İmalatı	1,1%	Sigorta, Reasürans ve Emeklilik Fonları (Zorunlu Sosyal Güvenl
15	Holding Şirketlerinin Faaliyetleri	1,5%	İnsan Sağlığı ve Sosyal Hizmet Faaliyetleri	0,9%	Kauçuk ve Plastik Ürünleri İmalatı
Gelen doğrudan yatırım toplamı, milyon \$		146.672	Gelen doğrudan yatırım toplamı, milyon \$	6.608	Gelen doğrudan yatırım toplamı, milyon \$

Kaynak: TCMB, Ödemeler Dengesi İstatistikleri *Kasım 2017 itibarıyla

Not: 1) Gölge satışlar her üç dönemde de ilk on beşte yer alan sektörleri temsil etmektedir. 2) İmalat ile finans ve sigorta faaliyetleri sektörleri alt kırılımları itibarıyla sıralamaya dahil edilmiştir. 3) Tabloda yer alan yatırımlar FDI olarak tanımlanan değeri ifade etmemektedir. FDI, Sermaye (Yatırımlar ve (eksi) Tasfiye), Net Diğer Sermaye ve Net Gayrimenkul alt kalemlerinden oluşmaktadır. Burada, TCMB tarafından açıklanan verilerin bu yönde olması nedeniyle Sermaye kaleminin altındaki Yatırımların sektörel dağılımına yer verilmektedir.